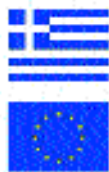

© Πανεπιστήμιο Κρήτης
Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε.
Εργαστήριο Διαπολιτισμικών
και Μεταναστευτικών Μελετών
(Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.)
Πανεπιστημιούπολη Ρεθύμνου
741 00 Ρέθυμνο
Τηλέφωνο: 28310-77635, 77605
Fax: 28310- 77636
e-mail: ediamme@edc.uoc.gr
www.uoc.gr/diaspora
www.ediamme.edc.uoc.gr

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡ.
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΚΣΟΦΗΣ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΩΔΩΤΗΣΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΤΑΜΕΙΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΠΑΙΔΕΙΑ ΜΠΡΟΣΤΑ
2^ο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΟΝ ΚΑΝΑΔΑ

ΤΕΥΧΟΣ 2^ο

Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.,
ΡΕΘΥΜΝΟ 2004

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ - ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ Δ.Ε.
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
(Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.)
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ

Το Πρόγραμμα «Παιδεία Ομογενών» συγχρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων στα πλαίσια του Μέτρου 1.1. του ΕΠΕΑΕΚ II και η υλοποίησή του ανατέθηκε στο «Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών» του Πανεπιστημίου Κρήτης. Για την παραγωγή του διδακτικού υλικού που περιέχεται στο παρόν τεύχος εργάστηκαν τα παρακάτω πρόσωπα:

ΣΥΛΛΟΓΗ ΥΛΙΚΟΥ

Φώτης Κομπορόζος, Αντώνης Μοσχόπουλος, Ευαγγελία Τσαλκίδου, Μαρία Ξενικάκη, Στέφανος Κωνσταντινίδης, Δημήτρης Λυγουριάτης, Εμμέλια Καρδαρά, Ρούλα Παγιατάκη, Μάχη Μαρίνου - Bleeker, Μαρία Αγγελή, Γιάννης Φιλιππούσης, Σπύρος Βολονάκης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΣΥΝΤΑΞΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ - ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ

Στέφανος Κωνσταντινίδης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Θεοδοσία Μιχελακάκη

ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Στέφανος Κωνσταντινίδης, Ευαγγελία Τσαλκίδου, Μαρία Ξενικάκη, Θάλεια Τάσου

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Χρυσούλα Κελαϊδή

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ, ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ-ΧΑΡΤΕΣ

Υακίνθη Παρίση

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΡΓΟΥ

Μιχάλης Δαμανάκης

Πρόλογος

Ο ελληνικός λαός σε καμιά φάση της ιστορίας του δεν έζησε σ' έναν και μόνο γεωγραφικό χώρο. Πάντα ήταν διασκορπισμένος σε περισσότερους γεωγραφικούς χώρους: αρχικά στη Μεσόγειο και τη Μαύρη Θάλασσα και αργότερα στις πέντε ηπείρους. Μ' αυτή την έννοια ο ελληνισμός, ως πολιτισμική και ιδεολογική έννοια, δεν εξαντλούνταν ποτέ στον ελλαδικό ελληνισμό, αλλά ήταν κάτι περισσότερο.

Με βάση την ιστορική εξέλιξη των απανταχού Ελλήνων, οι ιστορικοί τείνουν να διαφοροποιούν τον ελληνισμό σε «ελλαδικό ελληνισμό», και «ελληνισμό της διασποράς», όπου ο τελευταίος διακρίνεται στη συνέχεια σε «ιστορικό ελληνισμό της διασποράς» και σε «μεταναστευτικό ελληνισμό της διασποράς» ή αλλιώς «απόδημο ελληνισμό».

Στο πλαίσιο του προγράμματος Παιδεία Ομογενών, αντικείμενο του οποίου είναι η ελληνόγλωσση εκπαίδευση στη διασπορά, ακολουθήσαμε τη διαφοροποίηση «ιστορικός ελληνισμός της διασποράς» και «απόδημος ελληνισμός» και επιδιώξαμε να εξετάσουμε τη σχέση του με τον ελλαδικό ελληνισμό, δηλαδή με το εθνικό κέντρο. Για το σκοπό αυτό οργανώσαμε μάλιστα ένα διεθνές συνέδριο από 4 έως 6 Ιουλίου 2003 στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, με θέμα: *Ιστορία της Νεοελληνικής Διασποράς: Έρευνα και διδασκαλία*.

Ένα από τα συμπεράσματα αυτού του συνεδρίου είναι, ότι ο ελληνισμός της διασποράς διαθέτει τη δική του ιστορία, η οποία διασυνδέεται τόσο με την ιστορία της Ελλάδας, όσο και με τις ιστορίες των χωρών διαμονής. Η ιστορία της νεοελληνικής διασποράς δεν έχει ακόμα επαρκώς διερευνηθεί και δεν διαθέτουμε έγκυρες ιστοριογραφικές μελέτες για όλες τις ελληνικές διασπορές. Αυτό το ιστοριογραφικό «έλλειμμα» μας δημιούργησε σοβαρές δυσκολίες, όταν αποφασίσαμε και επιχειρήσαμε να συμπεριλάβουμε στο εκπαιδευτικό υλικό, που αφορά στην ελληνική ιστορία και στον ελληνικό πολιτισμό, και την ιστορία των Ελλήνων της διασποράς. Γι' αυτό αποφύγαμε να προχωρήσουμε στη συγγραφή ιστορικών εγχειριδίων και προτιμήσαμε τη συγγραφή ενός ή δύο «Λευκωμάτων» ανά χώρα διαμονής, τα οποία καλύπτουν παραδειγματικά τους ακόλουθους τομείς της παροικιακής ζωής και ιστορίας: *μετοίκηση και εγκατάσταση των Ελλήνων σε κάθε χώρα, οικογενειακή ζωή και κατοικία, εκκλησία, εκπαίδευση, κοινότητες, αγορά-εργασία, παροικιακές οργανώσεις, ενημέρωση - επικοινωνία, γράμματα και τέχνες, πολιτική ζωή*.

Τα περιεχόμενα των «Λευκωμάτων», όπως τα ονομάσαμε συμβατικά, είναι ενδεικτικά-παραδειγματικά και δεν εγείρουν το αξίωμα να λειτουργήσουν ως συστηματικά ιστορικά εγχειρίδια. Ο παραδειγματικός χαρακτήρας των περιεχομένων σηματοδοτείται από τον ίδιο τον τίτλο των βιβλίων. Δεν λέμε «Η ζωή των Ελλήνων στο/στη...», αλλά λέμε «Από τη ζωή των Ελλήνων στο /στη...».

Βασική επιδίωξη των κατά χώρα «Λευκωμάτων» είναι να προσφέρουν στους μαθητές των τελευταίων τάξεων του Δημοτικού και των τάξεων του Γυμνασίου κάποια ιστορικά αλλά και συγχρονικά στοιχεία από τη ζωή των παροικιών και να τους βοηθήσουν να γνωρίσουν στοιχειωδώς την ιστορία της παροικίας τους, τη θέση και το ρόλο της στην κοινωνία της χώρας διαμονής, καθώς και τη σχέση της με άλλες ελληνικές παροικίες και με την Ελλάδα.

Η σχέση του υλικού κορμού – δηλαδή εκείνου του ιστορικοπολιτισμικού εκπαιδευτικού υλικού που είναι κοινό για όλους τους ομογενείς μαθητές σ' όλες τις χώρες και που αναφέρεται κυρίως στην ελληνική (ελλαδική) ιστορία, ανοίγοντας ωστόσο «παράθυρα» προς τις ιστορίες της διασποράς καθώς και προς τις ιστορίες άλλων λαών - και του περιεχομένου των «Λευκωμάτων» είναι αλληλοσυμπληρωματική.

Η ιστορία του ελλαδικού κέντρου, από τη μια, και η ιστορία της διασποράς, από την άλλη, δημιουργούν μια εν δυνάμει συμβολική σύνθεση που φαίνεται να ανταποκρίνεται στη διπολιτισμική ταυτότητα των ομογενών μαθητών της διασποράς.

Κατά πόσο αυτή η εν δυνάμει σύνθεση μετατρέπεται στην εκπαιδευτική πράξη και στον εσωτερικό κόσμο των μαθητών σε πραγματική σύνθεση, δεν εξαρτάται μόνο από το εκπαιδευτικό υλικό, αλλά και από τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας της κάθε παροικίας και της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης, την εκπαιδευτική πολιτική της χώρας διαμονής, την εθνοκεντρική – ελλαδοκεντρική ή μη παρέμβαση του κέντρου (της Ελλάδας) στη διασπορά και προπάντων από τους δασκάλους.

*Μιχάλης Δαμανάκης
Επιστημονικός Υπεύθυνος
του προγράμματος Παιδεία Ομογενών*

Σημείωση:

Σ' αυτό το βιβλίο η απόδοση στα Ελληνικά των ξένων ονομάτων ακολουθεί την καθιερωμένη στην Ελλάδα απλοποιημένη γραφή (π.χ. Μόντρεάλ, Κεμπέκ).

Σε μερικές όμως περιπτώσεις αποδεχόμαστε την παράλληλη χρήση ξένης γλώσσας υιοθετώντας τη γραφή που προτιμούν όσοι χρησιμοποιούν τη συγκεκριμένη γλώσσα.

Εισαγωγή

Στο πλαίσιο της προσπάθειας για την αναβάθμιση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης της διασποράς εντάσσεται και η προσπάθεια μελέτης των ελληνικών παροικιών, η παρουσίαση της ζωής και του πολιτισμού τους μέσα σ' ένα ιστορικό πλαίσιο όπως αυτό εξελίχθηκε με την ιδιαιτερότητά του στις διάφορες γωνιές της γης. Το ιστορικό αυτό πλαίσιο παρουσιάζει διαχρονικά, τουλάχιστον στην περίπτωση του Καναδά, αποσπασματικές όψεις της εξελεγκτικής πορείας της ελληνικής διασποράς. Σκοπός της προσπάθειας αυτής είναι να δοθεί στο μαθητή της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στη διασπορά το αίσθημα πως και η δική του παροικία έχει τη δική της ιστορική δυναμική και σε σχέση με τη χώρα στην οποία ζει και μεγαλώνει και σε σχέση με τη χώρα καταγωγής των γονιών και των παππούδων του. Με άλλα λόγια το «Λεύκωμα», όπως ονομάστηκε συμβατικά η προσπάθεια αυτή, αναβαθμίζει στα μάτια του μαθητή το δικό του περιβάλλον και του δίνει μια θέση στο όλον ιστορικό γίνεσθαι της πολυπολιτισμικής πραγματικότητας μέσα στην οποία αναπτύσσεται.

Ο πρώτος τόμος της προσπάθειας αυτής περιλαμβάνει όψεις που καλύπτουν την ιστορική διαδρομή των Ελληνοκαναδών από τα τέλη του 19ου αιώνα ως τις μέρες μας: μετοίκηση-εγκατάσταση, ανάπτυξη, ένταξη στην καναδική κοινωνία, θεσμική οργάνωση σε παροικιακό επίπεδο, αγώνας διατήρησης της ταυτότητάς τους.

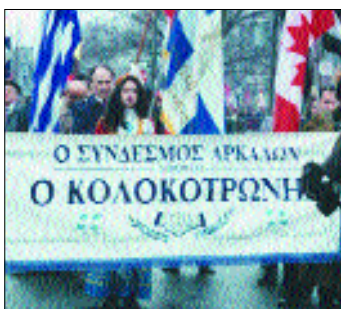
Ο δεύτερος τόμος περιλαμβάνει θέματα σχετικά με την απασχόληση των Ελληνοκαναδών, την παροικιακή τους οργάνωση, την πνευματική τους ζωή (γράμματα-τέχνες), τα μέσα ενημέρωσης και τις πολιτικές τους δραστηριότητες.

Ο τίτλος του «Λεύκωματος» δεν είναι τυχαίος. «Από τη ζωή των Ελλήνων στον Καναδά» σηματοδοτεί την ιστορική διάσταση ψηγμάτων αυτής της ζωής που θα μπορούσαν μελλοντικά να αποτελέσουν τον πυρήνα μιας ιστορικής εποπτικής σύνθεσης. Η θεματική σύνθεση των δύο τόμων είναι πλατιά και περιλαμβάνει τη διαδρομή των Ελληνοκαναδών από τη μετοίκηση-εγκατάσταση ως τις μέρες μας. Τονίζονται ιδιαίτερα οι σταθμοί αυτής της διαδρομής, η οικογενειακή ζωή και κατοικία, η οργανωτική δομή, η αγορά-εργασία, η εκκλησία, η εκπαίδευση, η ενημέρωση-επικοινωνία, η πολιτική ζωή και τα γράμματα-τέχνες.

Το όλο εγχείρημα είναι τολμηρό αν λάβει κανείς υπόψη την έλλειψη βασικών επιμέρους μελετών, την έλλειψη αρχείων και τη δυσκολία συλλογής του απαραίτητου φωτογραφικού και γενικότερα εποπτικού υλικού. Χωρίς τη στήριξη του Προγράμματος «Παιδεία Ομογενών» η προσπάθεια αυτή θα ήταν αδύνατο να καταλήξει θετικά. Άλλωστε το «Λεύκωμα» αυτό εντάσσεται στην παραγωγή διδακτικού υλικού του ίδιου προγράμματος. Το Κέντρο Ελληνικών Ερευνών Καναδά –ΚΕΕΚ είχε την επιστημονική ευθύνη διεκπεραίωσης του όλου έργου, σε συνεργασία με το Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών – ΕΔΙΑΜΜΕ, του Παιδαγωγικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Κρήτης. Παρά τις όποιες ατέλειές του πιστεύουμε ότι το έργο αυτό αποτελεί μια σημαντική συμβολή τόσο για τη μελέτη του καναδικού ελληνισμού όσο και για τη διδασκαλία ψηγμάτων της ιστορίας του στη δεύτερη και τρίτη γενιά των Ελληνοκαναδών. Ασφαλώς το εκπαιδευτικό υλικό από μόνο του δεν μετατρέπεται σε εκπαιδευτική πράξη. Χρειάζεται και η διαλεκτική του σχέση με τον εκπαιδευτικό και το ελληνόγλωσσο σχολείο γενικότερα.

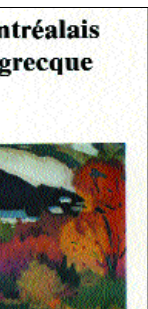

*Στέφανος Κωνσταντινίδης
Επιστημονικός υπεύθυνος
έργου «Παιδεία Ομογενών» για τον Καναδά*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<i>Πρόλογος</i>	5
<i>Εισαγωγή</i>	7
ΑΓΟΡΑ-ΕΡΓΑΣΙΑ	
Η περίοδος 1900-1950	12
Ένας Έλληνας επιχειρηματίας στο Τορόντο	16
Μεταπολεμικοί μετανάστες	16
Οι γυναίκες	17
Φοιτητές και επιστήμονες	17
Τα εστιατόρια	18
Εμπόριο, υπηρεσίες, βιοτεχνίες	24
Υπάλληλοι και ελεύθεροι επαγγελματίες	31
Εργάτες και τεχνίτες	32
ΠΑΡΟΙΚΙΑΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ	
Οι εθνικοτοπικοί σύλλογοι	39
Οργανώσεις γενικής μορφής	52
Διάφορες ελληνοκαναδικές οργανώσεις	53
Επιτροπές	55
Σύλλογοι Ελλήνων αντιστασιακών	55
Σύλλογος Ηλικιωμένων	55
Εργατικός σύλλογος Ελλήνων του Κεμπέκ	56
Γυναικείες οργανώσεις	57
Φοιτητικοί σύλλογοι	58
Αθλητικοί σύλλογοι	59
Προσκοπικές οργανώσεις	62
Το ελληνοκαναδικό κογκρέσο	62
Οι Κύπριοι του Καναδά	63
ΤΑ ΜΕΣΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ	
Έντυπα	64
Το Ελληνοκαναδικό Βήμα	64
Ο Ελληνικός Ταχυδρόμος	65

Ραδιοφωνικά και Τηλεοπτικά Προγράμματα	75
Τα ελλαδικά μέσα ενημέρωσης	78
Εφημερίδες από τις Ηνωμένες Πολιτείες	79
Η προσφορά των μέσων ενημέρωσης	79
ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ	
Λογοτεχνική ζωή	80
Όμιλος Ελλήνων Λογοτεχνών	82
Βιβλιοθήκες	92
Αρχιτεκτονική	92
Ζωγραφική	93
Θέατρο	96
Μουσική	108
Χορός	110
Διάφορες πολιτιστικές δραστηριότητες	111
Ελλαδίτες καλλιτέχνες στον Καναδά	111
Έδρες νεοελληνικών σπουδών και ερευνητικά ιδρύματα	112
Το πρώτο έντυπο στην ελληνική γλώσσα	113
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΖΩΗ	
Οι πρώτοι Έλληνες στον Καναδά	114
Το ενδιαφέρον για την ελληνική πολιτική ζωή	115
Διχασμός στο Μόντρεαλ	115
Συμμετοχή στους αγώνες του ελληνικού λαού	116
Ο αγώνας της Κύπρου	117
Ο αντιδικτατορικός αγώνας	120
Ενδιαφέρον για τα εθνικά θέματα της Ελλάδας	121
Ελληνικά πολιτικά κόμματα στον Καναδά	122
Έλληνες πολιτικοί στον Καναδά	123
Ενδιαφέρον για την καναδική πολιτική ζωή	128
Η παροικιακή πολιτική ζωή	132

ΠΟΛΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΝΑΔΑ ΜΕ ΕΝΤΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ

● Διασπορά Ελλήνων

